

Грубінка Ігор Іванович

*кандидат економічних наук, доцент,
завідувач навчально-виробничою практикою, викладач,
ВСП «Мукачівський фаховий коледж НУБіП України»
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1240-8797>*

ФУНКЦІОНУВАННЯ СТРАХОВОГО РИНКУ В УКРАЇНІ

В статті розглянуто сучасні тенденції розвитку страхового ринку України. Показано кількість страхових компаній в тому числі виділено страхові компанії, що здійснюють особисте страхування. Розглянуто структуру страхових премій відповідно до різних видів страхування, проаналізована їх динаміка та тренди розвитку. Наведено показники, які вказують на високий потенціал розвитку страхового ринку України і заходи, які повинні сприяти цьому. Зокрема вказано на потребу у зміні підходів державної регуляторної політики щодо діяльності страхових компаній. Показано позитивний вплив від розвитку довгострокових видів страхування для економіки країни. На основі статистичних даних досліджено види страхування найбільш нерентабельні для страхових компаній. Зроблено висновки щодо сучасного стану страхового ринку і перспектив його розвитку.

Ключові слова: страхування, страхові послуги, страховий продукт, страховий ринок, страхова компанія, форми страхування, види страхування, страхові премії, страхові виплати, страховий ризик, страховий договір.

Igor Grubinka

*Candidate of Economic Sciences, Associate Professor,
Head of Educational and Industrial Practice, Lecturer,
Professional College of NUBiP of Ukraine*

FUNCTIONING OF THE INSURANCE MARKET IN UKRAINE

In the article considers the current trends in the development of the insurance market of Ukraine. The number of insurance companies is shown, including the insurance companies that provide personal insurance. The dynamics of insurance payments by insurance companies during 2018–2020 in the context of different types of insurance is studied. The structure of insurance premiums according to different types of insurance is considered, their dynamics and development trends are analyzed. There are indicators that indicate the high potential for development of the insurance market of Ukraine and the measures that should address this. In particular, the need to change the approaches of the state regulatory policy to the activities of insurance companies is pointed out. The positive impact of the development of long-term types of insurance for the country's economy is shown. Based on statistical data, the types of insurance that are most unprofitable for insurance companies have been studied. Some world tendencies in the development of insurance business and their influence on the domestic insurance market are shown. The types of voluntary insurance that are most in demand on the market are considered in the context of individual indicators, and their dynamics are given. Some peculiarities of the development of the insurance services market of Ukraine are given, in the context of the specifics of economic relations of the transition economy and the transformation of market relations of its subjects. The importance of insurance relations and the level of development of the insurance market for the formation of an efficient economy and long-term investment resources, to ensure economic growth, redistribution of free financial resources is shown. Conclusions are made on the current state of the insurance market and prospects for its development.

Keywords: insurance, insurance services, insurance product, insurance market, insurance company, forms of insurance, types of insurance, insurance premiums, insurance payments, insurance risk, insurance contract.

Постановка проблеми. Розвиток ринку страхових послуг є важливим елементом сталого розвитку всієї економічної системи країни. На ринок страхових послуг покладається ряд завдань, зокрема це не тільки зменшення ризикової складової діяльності економічних суб'єктів, але і мобілізація фінансового ресурсу відповідно до потреб економіки та поліпшення можливостей прогнозованого розвитку економічної системи.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню функціонування страхового ринку

України присвячені праці наступних вчених: В. Базелевич, Г. Кулина [1], І. Малікова [2], О. Пономарьова [3], І. Рудь [4] та інші. Віддаючи належне науковому доробку цих та інших вчених у дослідженні страхового ринку, слід відзначити що актуальною залишається проблема функціонування страхового ринку зважаючи на сучасні умови діяльності суб'єктів економіки.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. В науковій періодиці дослідженню стану страхового ринку присвячується значна кіль-

кість публікацій, однак, на нашу думку, потребують уточнення і детального дослідження показники які характеризують його діяльність.

Мета статті: є дослідити сучасний стан ринку страхових послуг та його вплив на економічну систему країни.

Виклад основного матеріалу дослідження. Ринок страхових послуг є найбільш капіталізованим серед інших небанківських фінансових ринків України. Станом на 2023 рік на ринку ризикового страхування України, до якого входить ринок майнового страхування, страхові послуги надавало 97 компаній становить більшу частину усіх діючих Україні страхових компаній (рис. 1).

Можемо побачити тенденцію зменшення кількості компаній з 2022 року до 2023, з 130 компаній, стало – 110. Це зумовлене зміною Закону України «Про страхування», а точніше про посилення вимог щодо видачі ліцензії компаніям. Також можемо побачити, що активи компаній не змінюють зі зміною закону та скороченням кількості, що говорить про їх стійкість та швидке пристосування до різних умов.

Слід звернути увагу на те, що частка страхових послуг на вітчизняному фінансовому ринку зростає. Це свідчить, з одного боку, про розвиток страхового бізнесу, з іншого – про зростання зацікавленості фізичних і юридичних осіб у захисті своїх майнових інтересів від ризикових подій.

Розглядаючи структуру чистих страхових премій за послуги зі страхування майна за видами, варто відмітити суттєве переважання добровільних видів страхування над обов'язковими.

В цілому той факт, що частка добровільних видів страхування значно переважає частку обов'язкових, говорить про необхідність перегляду державної полі-

тики щодо формування переліку обов'язкових видів страхування. Але загалом, за результатами 2024 року на майнове страхування припадала майже половина всіх страхових премій, що є позитивним явищем для ринку майнового страхування України (рис. 2).

Що стосується структури чистих страхових виплат зі страхування майна, то більша їх частина, також здійснювалися за добровільними видами страхування, особливо за страхуванням наземного транспорту.

Найбільшою частиною виплат цього періоду становлять фінансові ризики – 56%, медичне страхування – 45%, ОСЦПВ – 41% та КАСКО – 47%. Наступними йдуть зелена картка – 20%, страхування життя – 17% та страхування майна – 22%. Дивлячись на ситуацію в країні, це й не дивно що ці категорії збільшили свою кількість і продовжують збільшуватися в 2025 році.

Сьогодні розвиток страхового ринку відбувається на фоні змін макроекономічної ситуації в державі при зниженні добробуту населення і посиленні державного регулювання і нагляду за страховою діяльністю. Сегменти ринку страхування майна демонструють цілком очікувані тенденції, адже в більшості випадків автострахування та страхування вантажів і багажу здійснюється на обов'язковій основі, тоді як страхування майна переважно здійснюється на добровільних засадах.

Український страховий ринок перебуває на порозі поступового інтегрування у світовий. Але вже сьогодні з'являються ознаки того, що страхування стає важливим сегментом ринкових економічних відносин. Саме страхування в змозі забезпечити не тільки безпеку, стабільність, соціальні гарантії в суспільстві через механізм страхового захисту, але у пер-

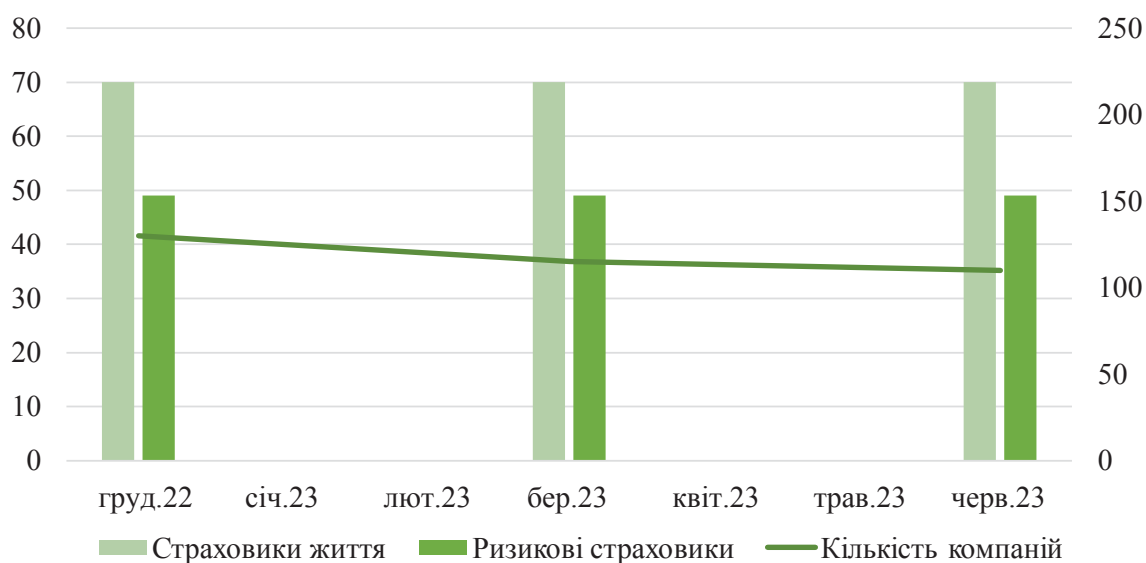

Рис. 1. Кількість страхових компаній та обсяги їх активів (млрд грн) [7]

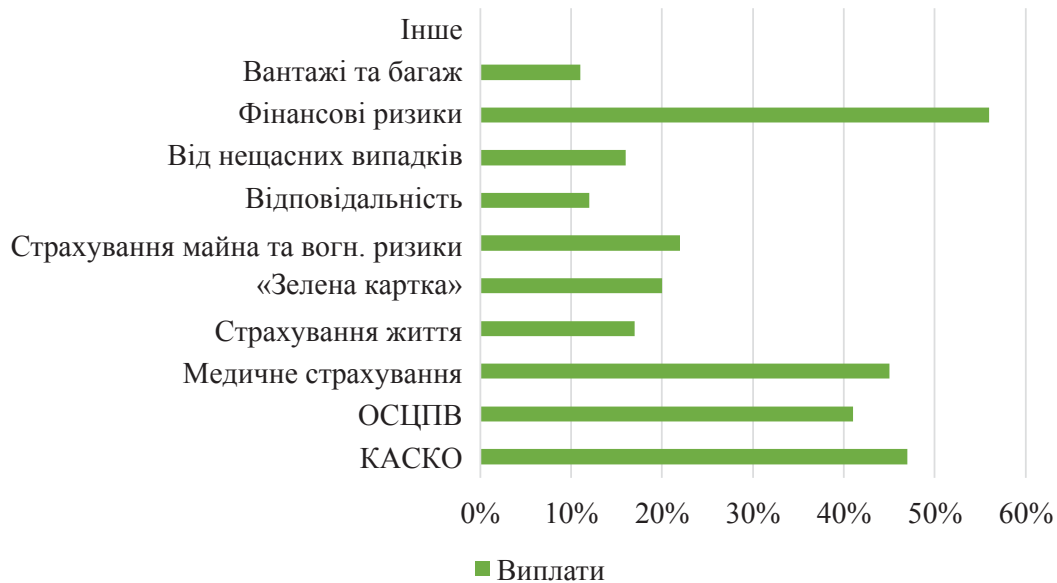

Рис. 2. Страхові виплати за найпоширенішими видами страхування у I кварталі 2024 року (млрд грн)

спективі може стати серйозним механізмом перерозподілу корисних ресурсів і механізмом вирішення питання зростання населення.

Створення ефективного страхового ринку повинно забезпечити формуванні додаткових важливих фінансових резервів в економіці, важливим аспектом є подальший розвиток накопичувального пенсійного страхування, оскільки для економіки це довгостроковий інвестиційний ресурс і розвиток фінансового ринку повинен перенаправити цей ресурс із банківських депозитів і державних боргових цінних паперів в корпоративні цінні папери найефективніших підприємств і цілих галузей.

Посилення контролю за діяльністю страхових компаній є світовою тенденцією, однак методи контролю повинні стосуватися перш за все заходів превентивного характеру, які пов'язані із аналізом фінансової звітності компаній і не несуть корупційних ризиків та бюрократичних обмежень. Ефективними себе зарекомендували методи встановлення фінансових нормативів і контроль за їх дотриманням, водночас із посиленням відповідальності власників страхових компаній. У більшості економічно розвинених країн держава істотно впливає на національний страховий ринок через законодавство й уповноважені страхові організації, в яких вона володіє, як правило, значним пакетом акцій. Завдяки цьому вдається якомога повніше використовувати місткість страхового ринку й забезпечувати безпосередній державний контроль. Перспективи розвитку майнового ринку страхування України залежатимуть не тільки від кількісного чи якісного складу ринку, а й від подальшого удосконалення законодав-

чої бази, що регулює не тільки сферу страхування, а також від створення сприятливої системи функціонування інституту страхових посередників, покращення страхової культури та підвищення довіри до страховиків.

Ми вважаємо, що розвиток як особистого страхування так і страхування майна в Україні повинен відбуватися виключно на основі ринкових засад, економічний стан країни, рівень добробуту її населення не дозволяє ефективність державної регуляторної політики не дозволяють сформувати розвинутий страховий ринок на основі приписів і розширення обов'язкових форм страхування. Як показує досвід впровадження обов'язкових полісів ОСПВВ власників транспортних засобів, головним критерієм вибору страхової компанії стала ціна страхової послуги. В таких якості надання її істотно знизилася і формалізувалася та подовжилася в часі, як лівова частка відшкодування збитків внаслідок ДТП відбувається на основі особистих домовленостей сторін без залучення страхових компаній, а період виплати у випадках звернення до них деколи становить кілька місяців.

Висновки. На страховому ринку України Продовжуються процеси зменшення страхових компаній і його монополізування, Частка страхових премій по добровільному страхуванню в 4 рази перевищує аналогічний показник обов'язкових видів страхування, динаміка його розвитку так само має кращі тенденції, що вказує на значний потенціал подальшого зростання страхового ринку. Найбільше зростання страхових виплат протягом досліджуваного періоду спостерігалось в страхуванні вантажів – 79 %,

при зменшенні частки страхових премій цей вид страхування стає менш рентабельним для страховиків. Темпи приросту страхових виплат вказують на кращу платіжну дисципліну обов'язкових видів страхування і це залишається одним з головних викликів для державного регулятора. Загалом страховий ринок України потребує активнішої маркетингової роботи страхових компаній, щодо популяриза-

ції добровільної форми страхування, коректування державної регуляторної політики з акцентом на превентивні аналізуючи заходи для виявлення потенційних недоліків і загроз, і розвитку довгострокових видів накопичувального страхування, це значно прискорить розкриття його потенціалу і дозволить сформулювати довгостроковий інвестиційний ресурс для забезпечення розвитку економіки.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Кулина Г. Світовий ринок страхових послуг в умовах зміни парадигми глобального економічного розвитку. *Світ фінансів*. 2021. № 3(52). С. 48–59.
2. Малікова І. П. Оцінка концентрації страхового ринку України, її зв'язок з процесами монополізації та конкуренції. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Економічні науки»*. 2022. Вип. 23. Частина 3. С. 76–79.
3. Пономарьова О. Б. Визначення проблем страхового ринку та їх вирішення. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2022. № 5. URL: <http://global-national.in.ua/archive/5-2022/166.pdf>. (дата звернення: 05.03.2024).
4. Рудь І. Аналіз страхового ринку України. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2020. Вип. 10. С. 856–859.
5. Про страхування: Закон України від 07.03.1996 № 85/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/85/96-вр> (дата звернення: 05.03.2024).
6. Базилевич В. Д., Базилевич К. С. Страхова справа. 5-те вид. стер. Київ : Знання, 2006. 351 с.
7. Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг: офіційний сайт. URL: <https://www.nfp.gov.ua> (дата звернення: 05.03.2024).
8. United Nations Conference on Trade and Development. URL: <https://unctad.org/en/Pages/Home.aspx> (дата звернення: 12.03.2024).

REFERENCES

1. Kulyna H. (2021). Svitovyi rynek strakhovykh posluh v umovakh zminy paradyhmy hlobalnoho ekonomichnoho rozvytku [The global insurance services market in the context of the changing paradigm of global economic development]. *Svit finansiv*, no 3(52), pp. 48–59.
2. Malikova I. P. (2022). Otsinka kontsentratsii strakhovoho rynku Ukrainy, ii zviazok z protsesamy monopolizatsii ta konkurentsii [Assessment of the concentration of the insurance market in Ukraine, its connection with the processes of monopolisation and competition]. *Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnoho universytetu. Seriiia "Ekonomichni nauky"*, Vol. 23. No 3. Pp. 76–79.
3. Ponomarova O. B. (2022). Vyznachennia problem strakhovoho rynku ta yikh vyrishennia [Identifying problems in the insurance market and solving them]. *Hlobalni ta natsionalni problemy ekonomiky*, no. 5. Available at: <http://global-national.in.ua/archive/5-2022/166.pdf> (accessed March 5, 2024).
4. Rud I. (2020). Analiz strakhovoho rynku Ukrainy [Analysis of the insurance market in Ukraine]. *Hlobalni ta natsionalni problemy ekonomiky*, no. 10, pp. 856–859.
5. Pro strakhuvannia [About insurance]: *Zakon Ukrainy* vid 07.03.1996 № 85/96-VR. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/85/96-вр> (accessed March 5, 2024).
6. Bazylevych V. D., Bazylevych K. S. Strakhova sprava [Insurance business]. 5-te vyd. ster. Kyiv: Znannia. 351 s.
7. Natsionalna komisiia, shcho zdiisniuie derzhavne rehuliuвання u sferi rynkiv finansovykh posluh. Available at: <https://www.nfp.gov.ua> (accessed March 5, 2024).
8. United Nations Conference on Trade and Development. Available at: <https://unctad.org/en/Pages/Home.aspx> (accessed March 12, 2024).

Стаття надійшла до редакції 23.03.2024